

Newsletter lipiec 2010 Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie

Tematy:

Editorial Imprezy Publikacje Terminy Personalia Na zakończenie

Editorial

Drogie Czytelniczki, Drodzy Czytelnicy,

ponownie mamy przyjemność zaznajomić Państwa za pośrednictwem nowego wydania naszego elektronicznego *Newslettera* z wynikami działalności Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie w mijającym półroczu.

W ciągu ostatnich miesięcy nadal były rozwijane cztery zakresy badawcze wydzielone w latach 2008/2009. Dzięki zatrudnieniu nowych pracowników naukowych oraz naukowców na długoterminowych etatach gościnnych w zespołach historii średniowiecznej i historii XIX i XX wieku rozbudowano dotychczasowy program badań. W zespole historii średniowiecznej rozpoczęte zostały dwa, natomiast w zespole historii XIX i XX wieku pięć nowych projektów. Dzięki temu udało się precyzyjniej określić profil badawczy Instytutu, a równocześnie stworzyć lepsze warunki międzynarodowej wymiany naukowej. Niemiecki Instytut Historyczny jest bowiem nie tylko wyspecjalizowaną instytucją powołaną do prowadzenia studiów historycznych, której podstawowe zadanie polega na badaniu historii Polski i stosunków polsko-niemieckich oraz ich europejskiego kontekstu. Jako swoje równie istotne zadanie rozumiemy także wspieranie międzynarodowej naukowej dyskusji historycznej. Będąc forum tej dyskusji Instytut wspiera wymianę myśli i współpracę oraz działa na rzecz intensyfikacji transferu badań, m.in. poprzez przekłady publikacji naukowych. Kolejnym instrumentem działalności w tej dziedzinie są stypendia Instytutu, na które w tym miejscu chcielibyśmy zwrócić szczególną uwagę. Przyznawane dwa razy do roku stypendia oferują historykom zajmującym się tematyką bliską profilowi Instytutu doskonałą możliwość, z jednej strony prowadzenia kwerend archiwalnych i bibliotecznych w Polsce, z drugiej strony także intensywnej pracy nad przygotowaniem tekstów, w trakcie której mogą wykorzystywać zasoby instytutowej biblioteki. O stypendia mogą ubiegać się nie tylko młodszy naukowcy przygotowujący prace doktorskie, a kryteria wyboru są bardzo elastyczne. Kolejny termin aplikowania mija 30 września 2010 roku i bylibyśmy bardzo zadowoleni mogąc rozpatrzyć możliwe liczne i interesujące wnioski.

Będzie nam miło jeśli przychylnie przyjmą Państwo nasz *Newsletter*, do którego dołączam życzenia słonecznych wakacji i udanego wypoczynku oraz najserdeczniejsze pozdrowienia, Z wyrazami szacunku,
Z wyrazami szacunku,

Prof. dr hab. Eduard Mühle

Imprezy

Landscapes and Societies East of the Elbe

W dniach 26–27 marca 2010 r. Niemiecki Instytut Historyczny wspólnie z Uniwersytetem York w Toronto, Uniwersytetem Christiana Albrechta w Kilonii i zespołem badawczym „Gentes trans Albiam – Średniowieczna Europa na wschód od Łaby” [„Gentes trans Albiam – Europa östlich der Elbe im Mittelalter”] zorganizował na kampusie Keele w Toronto konferencję naukową zatytułowaną „Landscapes and Societies in Ancient and Medieval Europe East of the Elbe. Interactions between Environmental Settings and Cultural Transformations” [„Krajobrazy i społeczeństwa w starożytnej i średniowiecznej Europie na wschód od Łaby. Kontekst środowiskowy i przekształcenia kulturowe”]. Podstawowym zagadnieniem konferencji była przemiana krajobrazu pod wpływem społecznego i kulturowego oddziaływania w średniowieczu. Uczestnicy reprezentowali różne dziedziny nauki (historia, archeologia, botanika oraz zoologia) oraz pochodzili z różnych państw (głównie z Niemiec, Polski i Kanady). Metodologiczne spektrum 19 referatów rozciągało się od metod analizy źródeł historycznych i archeologicznych, przez metodologię nauk przyrodniczych aż po zastosowanie modeli teoretycznych. Większość wystąpień dotyczyła kulturowego rozwoju i przekształcania się niektórych (mikro)regionów w określonym odcinku czasu. Tematyka wystąpień koncentrowała się geograficznie na obszarze północnych Niemiec, Polsce oraz krajach nadbałtyckich. Wydawnictwo pokonferencyjne jest planowane na rok 2011.

We wprowadzeniu Sébastien Rossignol (Toronto), Sunhild Kleinträger i Donat Wehner (oboje z Kilonii) zwrócili uwagę na fakt, że dualizm „natura – kultura” jest bardzo istotny z punktu widzenia tematyki sympozjum. W ich opinii należy zatem najpierw zrekonstruować stan naturalny danego krajobrazu, aby móc właściwie ocenić wpływ człowieka na niego. Do tego celu szczególnie dogodnym obiektem badań wydaje się być region na wschód od Łaby, charakteryzujący się autochtoniczną strukturą społeczną i osadniczą, która zmieniła i zagęściła się dopiero wraz z ogólnoeuropejskim procesem osadniczym w XII i XIII stuleciu. S. Friedland (Kilonia) obrazowo zilustrował, w jaki sposób metody analizy sieci mogą okazać się pomocne dla archeologów w ustalaniu punktów centralnych osadnictwa bez konieczności przeprowadzania szeroko zakrojonych wykopaliśk w danym regionie. A. Šnē (Ryga) mówił o długotrwałej zmianie znaczenia miejsc, punktów centralnych i tożsamości w średniowiecznej Liwonii, podczas gdy czteroosobowy zespół z Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk przedstawił szczegółowo przemiany krajobrazu w dolinie środkowej Noteci od X do XVI wieku. Przemysław Wiszewski (Wrocław) omówił przemiany w krajobrazie Śląska na przełomie XIII i XIV wieku spowodowane działalnością śląskich książąt, wspierających osadnictwo niemieckich chłopów. W wystąpieniu podsumowującym sesję Richard Hoffmann (Toronto) podkreślił, że krajobrazy nie mogą być rozpatrywane wyłącznie punktowo, ale należy je analizować w szerszej przestrzennej i czasowej perspektywie. Konferencja przyczyniła się z pewnością do rozwoju dialogu i wzajemnego poznania doświadczonych badaczy różnych dyscyplin humanistycznych (w szczególności archeologów i historyków), pracujących w mniejszym lub większym stopniu nad identycznymi zagadnieniami. Ważnym osiągnięciem były zaprezentowane analizy dotyczące rozwoju i przemian danego (mikro)regionu w określonym odcinku czasu.

Religia z perspektywy prawa w Rzeczypospolitej Obojga Narodów

W dniach 16–17 kwietnia 2010 r. Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie we współpracy z grupą badawczą Emmy Noethner „Sposoby stanowienia prawa w etniczno-religijnie zróżnicowanych społeczeństwach” [„Wege der Rechtsfindung in ethnisch-religiös gemischten Gesellschaften”] na uniwersytecie lipskim, Centrum Historii Miast Europy Środkowo-Wschodniej we Lwowie oraz Instytutem Maxa Plancka Historii Prawa w Europie [Max Planck-Institut für Europäische Rechtsgeschichte] we Frankfurcie nad Menem zorganizował konferencję zatytułowaną „Religia z perspektywy prawa. Przykład Rzeczypospolitej Obojga Narodów i ziem polskich i litewskich w XIX i na początku XX wieku” [„Religion im Spiegel des Rechts. Forschungen zu Polen-Litauen und seinen Nachfolgestaaten im 19. und frühen 20. Jahrhundert”].

W dniach 16–17 kwietnia 2010 r. Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie we współpracy z grupą badawczą Emmy Noethner „Sposoby stanowienia prawa w etniczno-religijnie zróżnicowanych społeczeństwach” [„Wege der Rechtsfindung in ethnisch-religiös gemischten Gesellschaften”] na uniwersytecie lipskim, Centrum Historii Miast Europy Środkowo-Wschodniej we Lwowie oraz

Instytutem Maxa Plancka Historii Prawa w Europie [Max Planck-Institut für Europäische Rechtsgeschichte] we Frankfurcie nad Menem zorganizował konferencję zatytułowaną „Religia z perspektywy prawa. Przykład Rzeczypospolitej Obojga Narodów i ziem polskich i litewskich w XIX i na początku XX wieku” [„Religion im Spiegel des Rechts. Forschungen zu Polen-Litauen und seinen Nachfolgestaaten im 19. und frühen 20. Jahrhundert“].

Tematyka konferencji koncentrowała się wokół prawnych kompromisów pomiędzy różnymi wspólnotami religijnymi i ich instytucjami oraz cementowaniu się wspólnot wokół symbolicznych i przestrzennych granic, jak i starań o rozdzielenia od siebie prawa i religii. Problematyka sympozjum została ujęta z wielu różnych perspektyw, przy czym perspektywy historyczna, prawno-antropologiczna i socjologiczna uzupełniały się i przeciwstawiały się sobie równocześnie. Naświetlono stanowiska wspólnot rzymsko-katolickiej, greko-katolickiej, prawosławnej, żydowskiej czy tatarskiej zarówno w kwestiach religijnych i prawno-antropologicznych, jak również socjologicznych i ekonomicznych. Wygłoszone referaty oraz ożywiona dyskusja ujawniła silne powiązania kwestii prawno- i religijno-historycznych, które należy uwzględniać badając etnicznie i religijnie zróżnicowane społeczeństwa jak np. te, które zamieszkiwały niegdyś terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów. W szczególności udało się zwrócić uwagę na fakt, że stosunki międzyreligijne i międzywyznaniowe podlegały ciągłemu procesowi wzajemnych wpływów i negocjacji.

Prawo magdeburskie w Europie Środkowo-Wschodniej

11 czerwca 2010 r. Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie wraz z Kulturhistorisches Museum [Muzeum Historii Kultury] w Magdeburgu zorganizował warsztaty na temat: „Prawo magdeburskie oraz jego oddziaływanie na politykę, gospodarkę i społeczeństwo w Europie Środkowo-Wschodniej. Rozważania odnośnie projektu wystawy europejskiej” [Das Magdeburger Recht in Seine Auswirkungen auf Politik, Wirtschaft und Gesellschaft im östlichen Mitteleuropa. Überlegungen zu einem europäischen Ausstellungsprojekt“]. Warsztaty służyły interdyscyplinarnej i międzynarodowej dyskusji nad możliwościami i planami zorganizowania międzynarodowej wystawy poświęconej prawu magdeburskiemu oraz jego roli w historii Europy Środkowej-Wschodniej. Obok referentów z Polski i Niemiec – historyków i archeologów – zaproszono jako dyskutantów również wielu znanych specjalistów w tej dziedzinie. W swoim wprowadzeniu do dyskusji Eduard Mühle podkreślił rolę prawa magdeburskiego w umocnieniu władzy piastowskiej i modernizacji struktur państwowych w XIII i XIV stuleciu. Podał również pod dyskusję pytanie, czy planowana wystawa powinna ograniczyć się do tematyki miejskiej, czy objąć również kwestię funkcjonowania prawa magdeburskiego we wsiach.

Program sympozjum został podzielony na dwie części. W pierwszej z nich w trzech referatach wstępnych omówiono tematykę posiedzenia w świetle aktualnych wyników badań w dziedzinach historii prawa (Heiner Lück), archeologii (Jerzy Piekalski) i historii miast (Sławomir Gawlas). Heiner Lück wygłosił referat omawiający istniejące edycje źródłowe oraz podsumowujący stan badań nad różnymi aspektami funkcjonowania prawa magdeburskiego (prawo administracyjne, prawo karne, prawo procesowe). Postulował również ponowne krytyczne wydanie „Weichbildu saskiego”, które mógłby zastąpić przestarzałą XIX-wieczną edycję. Sławomir Gawlas z kolei podkreślił wpływ prawa magdeburskiego na rozwój struktur miejskich w miastach Europy Środkowo-Wschodniej. W swoim referacie scharakteryzował etapy dostosowywania prawa magdeburskiego do warunków lokalnych oraz postulował podjęcie szerszej zakrojonych badań nad kulturą miejską w średniowieczu. Jerzy Piekalski podkreślił, że archeolodzy dopiero stosunkowo niedawno podjęli badania nad późnośredniowiecznymi miastami, gdyż dominującym kierunkiem były studia nad ośrodkami protomiejskimi (do początków XIII w.). Ponadto krytycznie odniósł się do niewystarczającego w jego opinii stanu opracowania wyników badań wykopaliskowych.

W drugiej sekcji omawiano praktyczną muzealno-dydaktyczną stronę planowanego przedsięwzięcia wystawienniczego. Matthias Puhle, Heike Pöppelmann i Claus-Peter Hasse poddali pod dyskusję zagadnienia dotyczące przygotowywanej wystawy w muzeum w Magdeburgu. Heike Pöppelmann przedstawiła możliwości wizualizacji etapów rozwoju i przebudowy miasta na przykładzie Magdeburga, natomiast Claus-Peter Hasse i Matthias Puhle zaprezentowali pierwsze wyobrażenia koncepcyjne dotyczące planowanej wystawy. W ich opinii mogłyby się one skupiać na historii i kulturze prawnej. Wstępne propozycje ze strony polskiej przedstawili do dyskusji dyrektor Muzeum Historii Polski Robert Kostro i kuratorka Muzeum Historycznego Miasta Krakowa Grażyna Lichończak-Nurek.

Jedność w różnorodności

W dniach 17–19 czerwca 2010 r. odbyła się w Warszawie konferencja

zatytułowana „Jedność w różnorodności? Podstawy i warunki rozszerzenia Europy”, której celem było zamknięcie i podsumowanie programu wspierania nauki Fundacji Volkswagena pod tym samym tytułem. Międzynarodowe sympozjum zostało zorganizowane przez wspomnianą fundację we współpracy z Niemieckim Instytutem Historycznym w Warszawie oraz Uniwersytetem Warszawskim. W trakcie trzech dni dwustu uczestników z wielu krajów Europy debatowało nad intelektualnymi podstawami i warunkami rozszerzenia Europy, rolą wymiany naukowej oraz zagadnieniami naukowych powiązań i współpracy pomiędzy Wschodem i Zachodem. Uczestnicy, którzy w ostatnich latach wchodzili w skład międzynarodowych zespołów badawczych wspieranych przez Fundację Volkswagena, mogli podzielić się własnymi bogatymi doświadczeniami dotyczącymi problemów kooperacji naukowej. W dyskusji znalazły też odzwierciedlenie refleksje nad zróżnicowaniem i heterogenicznością Europy Wschodniej oraz wzajemnych wpływach i powiązaniach z zachodnią częścią kontynentu.

W trakcie obrad przedstawiciele 78 projektów badawczych zaprezentowali wyniki swoich badań. W latach 2000–2008 Fundacja Volkswagena wydała na wspieranie ponad 180 projektów naukowych ponad 27 milionów euro. Jednym z podstawowych warunków przyznania wsparcia była interdyscyplinarność i ponadnarodowość współpracy naukowej w ramach projektu. Dobrze wyrażone to zostało w głównej idei przyświecającej całemu przedsięwzięciu, głoszącej, że badania nad podstawami i warunkami rozszerzenia Europy muszą być rozpatrywane w kontekście międzynarodowym, a tym samym nie mogą zostać ograniczone w wąskich granicach państwowych. Wyniki wszystkich wielonarodowych projektów zostały zaprezentowane w sześciu sekcjach: „Europeanization – Top Down, Bottom Up or Both” (prowadząca: Lenka Rovná), „Understanding” (prowadzący: Étienne François), „Religion(s), Boundaries and Belonging” (prowadząca: Joanna Pfaff-Czarnecka), „Beyond the Nation. New Approaches to Modernity in Europe” (prowadzący: Philipp Ther), „Turning Points of Communism” (prowadzący: Włodzimierz Borodziej) und „Driving Forces and Consequences of Transformation” (prowadząca: Irena Kogan), w trakcie których przedstawiciele wybranych projektów przedstawiali wnioski z przeprowadzonych badań. Podsumowujące dyskusje dotyczyły m.in. wielu zagadnień teoretycznych i metodologicznych. Moderatorzy zwracali uwagę również na podstawowe problemy współpracy międzynarodowej i na możliwości ich rozwiązania. Okazało się, że w ramach wielu projektów podjęto obok czysto naukowych działań również ogromny trud translatorski. Czas trwania programu okazał się dla wielu projektów zbyt krótki, biorąc pod uwagę konieczność stworzenia sprawnego międzynarodowego zespołu: problemy komunikacyjne występowały nie tylko na poziomie czysto językowym, ale również w kwestiach teoretyczno-pojęciowych i semantycznych. W dyskusji podkreślono, że procesu tworzenia się sieci powiązań naukowych w Europie nie można uznać za zakończony i że dotychczasowa kooperacja powinna być kontynuowana i rozbudowywana. Podsumowując, można z dużą dozą pewności przewidzieć, że w przyszłości nowe powiązania naukowe będą tworzone nie tylko w kierunku z zachodu na wschód, ale również ze wschodu na zachód, jak i poza dotychczasowymi strukturami. Dla naukowego dialogu i innowacji metodologiczno-teoretycznych taka perspektywa może okazać się dużą szansą.

Oprócz dyskusji w ramach sekcji odbyły się również trzy posiedzenia plenarne, w których uczestniczyli wybitni naukowcy z całej Europy. Podczas wspomnianych paneli omawiano podstawowe zagadnienia międzynarodowej kooperacji naukowej jak i politycznego rozwoju Europy.

Czym było piastowskie *regnum*?

1 czerwca 2010 r. odbyło się trzecie spotkanie z cyklu „Debaty Lelewelowskie” – w ostatnim czasie na stałe wpisane do programu Niemieckiego Instytutu Historycznego – stanowiącego forum dyskusyjne, na którym omawiane są aktualne problemy polskich badań historycznych. Tym razem jako panelistów zaproszono historyków Bernharda Jussena (Frankfurt nad Menem) i Jerzego Strzelczyka (Poznań) oraz archeologa Przemysława Urbańczyka (Warszawa). Punktem centralnym debaty były koncepcje „państwa” i użyteczność tego terminu w odniesieniu do władzy pierwszych Piastów. W swoim wprowadzeniu gospodarz i moderator debaty – Eduard Mühle – postawił pytanie, czy wczesnośredniowieczne, obejmujące duży obszar struktury władzy można w ogóle określać mianem „państw”. Swoją wątpliwość uzasadnił w oparciu o trzy tezy: 1. Nie istniało wówczas państwo terytorialne, a raczej sieć osobistych powiązań; 2. Sposoby funkcjonowania struktur władzy były we wczesnym średniowieczu odmienne, aniżeli w okresie późnośredniowiecznym; 3. Ludność zamieszkująca dany obszar panowania nie miała żadnego poczucia przynależności państwowej niezależnej od osoby panującego. W nauce niemieckiej mówi się zatem raczej o „strukturach przedpaństwowych”, albo „władzy królewskiej bez państwa”. Ponadto nie funkcjonowało nadrzędne pojęcie o identyfikacji pomiędzy królem, ludem i krajem. Termin *regnum* odnosił się zatem w gruncie rzeczy wyłącznie do niewielkiej grupy osób, pozostających w bliskich kontaktach z królem. Wedle Eduarda Mühlego za uzasadnione trzeba uznać pytanie, czy te ustalenia niemieckiej humanistyki

mogłyby być zastosowane w badaniach władzy pierwszych Piastów. Pierwszy z panelistów Jerzy Strzelczyk podjął dyskusję z powyższymi тезami. Według niego kontrowersje terminologiczne nie powinny mieć większego znaczenia w badaniach historycznych. O wiele bardziej ważne jest zrozumienie podobieństw różnych struktur władzy i osadzenie ich w szerszych ramach geograficznych. Jego zdaniem nic nie stoi na przeszkodzie, aby określać obszar podległy władzy pierwszych Piastów mianem „państwa”. Przemysław Urbańczyk przedstawił w swoim wystąpieniu listę atrybutów, jakimi cechować się powinno według niego wczesnośredniowieczne państwo (stabilność, tradycja dynastyczna, własny pieniądz o znaczeniu politycznym, uznanie przez państwa sąsiednie, wojsko, itp.). Bolesław I Chrobry podczas swoich rządów zrealizował większość z wymienionych punktów. Według Urbańczyka to dopiero ten władca – a nie już Mieszko I – wypracował zupełnie świadomie swoją wizję porządku społecznego. Dowodzą tego znaleziska monet, architektura kamienna, wykopaliska cmentarzysk itd. Najwcześniej zatem dla okresu panowania Bolesława Chrobrego można mówić o wczesnopaństwowych strukturach. Zdaniem Urbańczyka należałoby jednak raczej posługiwać się terminem władztwa (Herrschaft, Macht), aniżeli „państwa” (Staat). Bernhard Jussen poszerzył semantyczny aspekt dyskusji poprzez stwierdzenie, że nie tylko w Niemczech, ale również we Francji i w Anglii istnieją relatywnie jasne rozróżnienia terminologiczne w tym względzie. We Francji różnicę znaczenia zaznacza się chociażby poprzez pisownię słowa wielką lub małą literą („Etat” – państwo, „etat” – struktura niebędąca państwem). W języku angielskim istnieje podobne rozróżnienie („State” i „state”), które jednak nie jest konsekwentnie stosowane. W języku niemieckim termin „państwo” w odniesieniu do okresu wczesnośredniowiecznego jest z kolei zdecydowanie odrzucany przez badaczy takich jak W. Pohl czy R. Schieffer. Ostatecznie większość uczestników dyskusji nie przystała na propozycję zmiany terminu (np. na wspomniane „władztwo”) wysuniętą przez polskiego archeologa. Zgodzili się natomiast ze stwierdzeniem, iż termin „państwo” jest adekwatny do wczesnopiastowskich struktur władzy, ze względu na od takie czynniki jak rozwinięta administracja, gospodarka czy terytorium. Natomiast nauka niemiecka, której wyniki zreferował B. Jussen, pozostaje nadal sceptycznie nastawiona do stosowania terminu „państwo” (Staat) do opisu wczesnośredniowiecznych struktur władzy. Propozycja przyjęcia trzeciej alternatywy oscylującej gdzieś pomiędzy terminami „społeczeństwo plemienne” i „państwo” nie spotkała się z akceptacją uczestników.

Wykłady i prezentacje książek

W pierwszej połowie 2010 r. Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie zorganizował cały szereg wykładów i prezentacji publikacji, w trakcie których przedstawiano i dyskutowano najnowsze osiągnięcia naukowe dotyczące różnych tematów z historii XX wieku.

15 stycznia 2010 r. Niemiecki Instytut Historyczny we współpracy z Wydawnictwem Literackim przygotował prezentację najnowszej książki Władysława Bartoszewskiego „O Niemcach i Polakach. Wspomnienia. Prognozy. Nadzieje”. W dyskusji z autorem wzięli udział liczni goście, którzy wysłuchali jego barwnej i żywej opowieści o pierwszych traumatycznych kontaktach z Niemcami: najpierw w obozie koncentracyjnym w Auschwitz, a następnie po wojnie w stalinowskim więzieniu, gdzie jego współwięźniem był SS-Hauptsturmführer Erich Engels. Pomimo swoich dramatycznych doświadczeń Bartoszewski należał to tej nielicznej grupy dalekowzrocznych intelektualistów, którzy już w latach 50-tych XX w. starali się przewidywać tragiczne dziedzictwo przeszłości i systematycznie budować wspólną przyszłość pomiędzy oboma narodami. W swojej najnowszej książce przedstawił przemyślenia o sześciu dekadach swoich starań o trudne polsko-niemieckie pojednanie. Powstało w ten sposób dzieło, będące zarówno osobistym pamiętnikiem jak i solidnym kompendium wiedzy o historii i obecnym stanie stosunków polsko-niemieckich, uzupełnionym w aneksie o najistotniejsze teksty źródłowe poświęcone tej tematyce (np. orędzie biskupów polskich do niemieckich, traktat między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 1991 r. albo przemówienie Władysława Bartoszewskiego w Bundestagu z 1995 r.).

Przy okazji prezentacji polskiego przekładu książki „Sprawcy. Dlaczego zwykli ludzie dokonują masowych mordów” [„Täter. Wie aus ganz normalen Menschen Mörder werden”] została zorganizowana dyskusja pomiędzy autorem Haraldem Welzerem (Essen), warszawskim historykiem Włodzimierzem Borodziejem, pracownikiem Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie Jochenem Böhlere i Jürgenem Henselem z Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie poświęcona motywom masowych zbrodni popełnionych na Żydach przez niemiecki batalion policji na froncie wschodnim latem 1941 roku. W swojej książce Welzer postawił tezę, że koniecznym warunkiem było powszechne zniesienie „ram odniesienia”, tzn. systemu wartości i prawa, w których sprawcy tych zbrodni dotychczas funkcjonowali. Ideologia nazistowska zarysowała niedające się przekroczyć rozgraniczenie pomiędzy ludźmi należącymi do „wspólnoty narodowej” a „wrogami ludu”, którzy z tej wspólnoty

zostali wyłączeni. Dzięki temu zagłada Żydów – również kobiet i dzieci – którzy ulegli stygmatyzacji jako zagrożenie dla narodu niemieckiego, stała się dla sprawców łatwiejsza do akceptacji i nie wymagała w ich odczuciu dalszych uzasadnień. Nawet jeśli druga wojna światowa, w której efekcie doszło do zajęcia przez Niemcy dużej części Europy i która umożliwiła sprawowanie na tych terenach władzy okupacyjnej, była istotnym warunkiem nowego wymiaru przemocy wobec Żydów, zgodzono się jednak (zarówno w trakcie debaty, jak i późniejszej dyskusji), iż Rubikon przekroczony został jeszcze przed wkroczeniem wojsk niemieckich na terytorium Polski 1 września 1939 roku. Wykluczenie Żydów z niemieckiego społeczeństwa i wypełniona antysemicką przemocą codzienność w III Rzeszy w latach 30-tych XX wieku stopniowo przygotowały grunt pod przyszłą zagładę.

Do podobnych wniosków doszedł również niemiecki badacz historii najnowszej – Michael Wildt w trakcie jednego z serii „wykładów czwartkowych”, który odbył się 25 maja. Tematem wystąpienia była antysemicka przemoc w Republice Weimarskiej. Wildt podkreślił, że stopniowe wyłączanie Żydów ze wspólnoty, narastanie wobec nich przemocy ze strony SA, partii i państwa oraz daleko idąca akceptacja przez niemiecką „wspólnotę narodową” powszechnego antysemityzmu, usankcjonowana przez ustawodawcę izolacja Żydów i społeczne oswojenie pogromów przyczyniły się do wytworzenia atmosfery, w której codzienna przemoc uważana była za normalność już w okresie przed 1939 roku. Ten stopniowy proces doprowadził w konsekwencji do Holocaustu.

Publikacje

Karina Pryt Befohlene Freundschaft

Die deutsch-polnischen Kulturbeziehungen
1934 – 1939

Kontrowersyjne polsko-niemieckie kontakty kulturalne w latach 1934–1939

W cyklu „Monografie Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie” ukazało się nowatorskie studium „Narzucona przyjaźń. Polsko-niemieckie kontakty kulturalne w latach 1934–1939” [„Befohlene Freundschaft. Die deutsch-polnischen Kulturbeziehungen 1934–1939”]. Monografia opublikowana w wydawnictwie fibre powstała na bazie pracy doktorskiej złożonej w 2009 r. na uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim. Przedmiotem analizy są polsko-niemieckie kontakty kulturalne w latach 1934–1939, uważane za kontrowersyjne zarówno przez historyków, jak i przez opinię publiczną. Zbliżenie polsko-niemieckie w latach 1934–1939 było wynikiem deklaracji o nieagresji podpisanej 26 stycznia 1934 roku. W dotychczasowych badaniach na temat tego niespodziewanego porozumienia, które wydawało się wymuszone, podkreślano przede wszystkim aspekt polityki zagranicznej. Studium Kariny Pryt, absolwentki Uniwersytetu Warszawskiego i uniwersytetu we Fryburgu Bryzgowijskim, koncentruje się natomiast na bilateralnej wymianie kulturalnej i na postrzeganiu „narzuconej przyjaźni” w obu społeczeństwach. W tym kontekście przeanalizowane zostały również wyobrażenia Niemców o Polakach i Polaków o Niemcach od końca XVIII wieku aż do okresu międzywojnia. Analiza autorki skupia się na wymianie kulturalnej w dziedzinie teatru, filmu, muzyki, projektów wystawienniczych, a także na działalności instytucji bilateralnych (*Towarzystwo Polsko-Niemieckie w Warszawie*, *Towarzystwo Niemiecko-Polskie w Berlinie*).

Autorka, wyróżniona w 2003 r. nagrodą im. Gerharda Rittera, stawia tezę, że trwająca 5 lat „kampania pojednania” nie powinna być interpretowana tylko jako „zagrywka taktyczna” Hitlera, gdyż obie strony oczekiwały konkretnych korzyści propagandowo-wizerunkowych od intensyfikacji kontaktów kulturalnych. Przywódcy nazistowscy liczyli na to, że dzięki tym kulturowo-politycznym działaniom uda się zaangażować Polskę jako „młodszy” partnera w koalicję antysowiecką. Następnym etapem miała być ideologiczna infiltrację sąsiada i stopniowe podporządkowanie go Berlinowi, co otworzyłoby drogę do planowanej ekonomicznej, politycznej i kulturowej hegemonii Niemiec na Wschodzie. Polska chciała natomiast w sferze zagranicznej polityki kulturalnej wykorzystać swoje przysłowiowe pięć minut i poprzez ciekawą ofertę kulturalną zaprezentować się w Niemczech jako kraj należący do kręgu kultury zachodnioeuropejskiej. Te działania miały wzbudzić szacunek dla Polski wśród narodowych socjalistów i jednocześnie zatrzeć utrwalony po roku 1919 stereotyp Drugiej Rzeczypospolitej jako „państwa sezonowego”.

Karina Pryt: *Befohlene Freundschaft. Die deutsch-polnischen Kulturbeziehungen 1934-1939* [Einzelveröffentlichungen des Deutschen Historischen Instituts in Warschau, Band 22], Osnabrück 2010, s. 517, EUR 35,- ISBN 978-3-938400-53-1

Tożsamość regionalna Prus Wschodnich

W serii „Klio w Polsce” Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie opublikował niemiecki przekład studium „Wschodniopruskość. Tożsamość regionalna i

narodowa w kulturze politycznej Niemiec” [„Ostpreußen – die Konstruktion einer deutschen Provinz”] wybitnego historyka Roberta Traby. Przedmiotem tej opartej na szerokiej bazie źródłowej monografii jest analiza tworzenia się narodowej i regionalnej tożsamości powstałej w Prusach Wschodnich w latach 1914–1933. Traba formułuje tezę, że punktem wyjścia dla powstania nowej wschodniopruskiej tożsamości zbiorowej była pierwsza wojna światowa, a w szczególności obrona „małej ojczyzny” przed armią rosyjską (1914/1915). Istotną rolę odegrały także takie wydarzenia jak plebiscyty w roku 1920 i geograficzne odłączenie prowincji od Rzeszy Niemieckiej. Jako ważnych aktorów zbiorowych będących twórcami i nosicielami idei „wschodniopruskości” autor przedstawia różne organizacje i stowarzyszenia. Szczególnie zwraca przy tym uwagę na instytucje, które angażowały w swoją działalność „zwykłych ludzi”, a nie wyłącznie przedstawicieli kręgów naukowych i artystycznych. W studium autor analizuje także konstrukcje takich pojęć jak „mała ojczyzna”, „społeczność lokalna”, „przedmurze niemieckiego Wschodu”, oraz bada to, jaki miały one wtedy wpływ na ukonstytuowanie się tożsamości wschodniopruskiej. W ostatniej części pracy przedstawione zostały mechanizmy społecznej inscenizacji „wschodniopruskości” i jedności narodowej m.in. na przykładach takich symboli i rytuałów jak „bohatera śmierć dla ojczyzny”, kult żężyzny fizycznej bądź uroczystości z okazji rocznic plebiscytów. Traba wnikliwie pokazuje szerokie oddziaływanie fenomenu „wschodniopruskości” nie tylko na społeczność tego regionu, ale też jego wpływ na kulturę polityczną Niemiec u progu powstania Trzeciej Rzeszy.

Robert Traba: Ostpreußen – die Konstruktion einer deutschen Provinz. Eine Studie zur regionalen und nationalen Identität 1914–1933 [Klio in Polen, Band 12], Osnabrück 2010, s. 518, EUR 39.80,- ISBN 978-3-938400-52-4

Pojednanie i polityka
Polsko-niemieckie inicjatywy pojednania w latach sześćdziesiątych XX wieku a polityka odprężenia
pod red. Friedhelma Bolla,
Wiesława Wysockiego i Klaus Ziemera
we współpracy z Thomasem Rothem

Kościół a polityka pojednania

Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie wraz z wydawnictwem Neriton, Fundacją im. Friedricha Eberta i Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego opublikował polskie tłumaczenie pracy zbiorowej poświęconej kościelnej polityce pojednania w latach 1960–1970. Publikacja pod tytułem „Pojednanie i polityka. Polsko-niemieckie inicjatywy pojednania w latach sześćdziesiątych XX wieku a polityka odprężenia” zawiera 21 artykułów polskich i niemieckich historyków, politologów, teologów, dyplomatów i dziennikarzy, poświęconych początkom polityki pojednania między Niemcami a Polską oraz przełomowej roli niemieckich i polskich Kościołów w tym skomplikowanym procesie. Eseje są pokłosiem konferencji „Od pojednania do współpracy. Z okazji czterdziestolecia wymiany listów między biskupami polskimi i niemieckimi”, zorganizowanej przez Fundację Friedricha Eberta, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Niemiecki Instytut Historyczny w listopadzie 2005 roku. Teksty koncentrują się na latach 1960–1980, a ich głównym tematem są kościelne i obywatelskie inicjatywy w Polsce i w obu państwach niemieckich oraz pytanie, w jaki sposób wpłynęły one nie tylko na stosunki polityczno-dyplomatyczne i traktaty międzypaństwowe, ale także na sferę emocjonalną w opisywanych społeczeństwach. Przedmiotem analizy jest m.in. słynne orędzie biskupów polskich do ich niemieckich braci z roku 1965, Memorandum Wschodnie Kościoła Ewangelickiego w Niemczech, działalność tzw. Kręgu z Bensbergu oraz polskich grup katolików świeckich (Znak, Więź, Tygodnik Powszechny), a także polityka wschodnia rządu Brandta/Scheela. Wszyscy autorzy podkreślają wyjątkowy efekt synergii pomiędzy inicjatywami kościelnymi i działaniami państwa w procesie pojednania polsko-niemieckiego. Aktywność Kościołów stworzyła podwaliny pod późniejszą politykę wschodnią rządu Brandta/Scheela i znalazła swoje odzwierciedlenie w podpisaniu w roku 1970 układu między PRL a RFN „O podstawach normalizacji wzajemnych stosunków”.

Pojednanie i polityka. Polsko-niemieckie inicjatywy pojednania w latach sześćdziesiątych XX wieku a polityka odprężenia”, hrsg. von Friedhelm Boll, Wiesław Wysocki, Klaus Ziemer, we współpracy z Thomasem Rothem, Warszawa 2010, s. 296, 57 zł,- ISBN 978-83-7543-124-7

Publikacje NIH dostępne online

W styczniu 2010 r. Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie udostępnił w formie online pierwszą część publikacji z serii „Monografie Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie” oraz „Źródła i studia Niemieckiego Instytutu Historycznego”. Trzydzieści tomów pierwszej części jest dostępnych w całości online poprzez platformę internetową [perspectivia.net](http://www.perspectivia.net/content/institute-und-partner/dhi-warschau/publikationen) (<http://www.perspectivia.net/content/institute-und-partner/dhi-warschau/publikationen>). Składa się na nią 12 prac autorskich oraz 1 tom zbiorowy. Obejmują one tomy 8, 9, 13, 15 i 18 z serii „Monografie NIH” w tym m.in. studium Ralfa Meindla o Gauleiterze Prus Wschodnich Erichu Kochu (nakład został już wyczerpany), a także tomy 3–6, 11, 13–15 z serii „Źródła i studia NIH”, w tym m.in. pracę zbiorową wydaną przez Marca Löwenera „Rozkwit wschodnioeuropejskich państw w XIV wieku” [„Die <<Blüte> der

Staatn des östlichen Europa im 14. Jahrhundert“]. W przygotowaniu są następnę tomę z obu serii wydawniczych.

Ponadto na początku bieżącego roku Niemiecki Instytut Historyczny udostępnił na platformie [perspectivia.net](http://www.perspectivia.net) także referaty panelistów wygłoszone w ramach Debat Lelewelowskich. Jako pierwsze znalazły się w Internecie artykuły będące wynikiem debaty zatytułowanej „Inteligencja jako grupa społeczna: specyfika krajów peryferyjnych czy zjawisko ogólnoeuropejskie?“, która odbyła się w listopadzie 2009 roku.

Strona internetowa [perspectivia.net](http://www.perspectivia.net) (<http://www.perspectivia.net>) jest międzynarodową, obejmującą wszystkie epoki platformą publikacji dostępną online dla instytutów Fundacji Niemieckie Instytuty Humanistyczne za Granicą (DGIA), do której należy także Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie. Celem platformy jest zaferowanie wolnego dostępu online do wybranych osiągnięć naukowych zagranicznych instytutów. Zastosowanie formuły open-access ma na celu intensyfikowanie międzynarodowej komunikacji naukowej oraz przyspieszenie globalnego transferu wiedzy. Platforma [perspectivia.net](http://www.perspectivia.net) oferuje zarówno oryginalne publikacje elektroniczne, jak również publikacje wydane wcześniej drukiem, a teraz zdigitalizowane. Ponadto platforma proponuje coraz więcej czasopism, recenzji, monografii i dokumentacji konferencyjnych z możliwością przeszukiwania i ściągnięcia pliku z pełnotekstową wersją artykułu. Ten ambitny projekt digitalizacji przyczynia się jednocześnie do urzeczywistnienia misji DGIA, która polega m.in. na międzynarodowej wymianie zagadnień, metod i wyników badań humanistycznych.

Terminy

Czwartek, 16.09. do niedzieli 19.09.2010, NIH w Warszawie

Opozycja międzynarodowa. Ruchy obrony praw człowieka i na rzecz demokracji w Europie Środkowej i Wschodniej z perspektywy wzajemnego przenikania i oddziaływania

Konferencja we współpracy z Centrum Badań nad Historią Współczesną, Poczdam

Poniedziałek, 27.09 do wtorku, 28.09.2010, IAE PAN Warszawa

Samotrzcę, w kompanii czy z orszakim? Podróżowanie w średniowieczu i czasach nowożytnych

Konferencja we współpracy z Instytutem Archeologii i Etnografii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Czwartek, 21.10. do soboty 23.10.2010, Wilno

Žalgiris – Tannenberg – Grunwald 1410. Wojna i pokój w późnym średniowieczu

Konferencja we współpracy z Uniwersytetem Wileńskim, Instytutem Historii Litwy w Wilnie oraz Uniwersytetem Christiana Albrechta w Kilonii

Piątek, 3.12. do soboty, 4.12.2010, NIH w Warszawie

Praca w nazistowskich gettach

Konferencja we współpracy z Żydowskim Instytutem Historycznym w Warszawie

Środa, 2.02 do soboty 5.02.2011, Uniwersytet Otago, Dunedin /Nowa Zelandia

Interpreting Magister Vincentius. Words, Images and Meaning in the Chronica Polonorum

Dyskusja panelowa Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie, w ramach Eighth Biennial International Conference of the Australian and New Zealand Association for Medieval and Early Modern Studies

Czwartek, 10.03 do niedzieli 13.03.2011, NIH w Warszawie

Władza i zwierciadło władzy. Władza w Europie XII i XIII wieku w świetle ówczesnego kronikarstwa.

Konferencja we współpracy z seminarium historycznym Uniwersytetu w Hamburgu

Czwartek, 31.03 do soboty 2.04.2011, NIH w Warszawie

Dynamizacja ról genderowych w czasach wojny: Wschodnioeuropejskie spojrzenie na drugą wojnę światową i jej konsekwencje

Czwartek, 12.05.2011 do niedzieli 15.05.2011, Uniwersytet Western Michigan, Kalamazoo/USA

Power, Space and Interaction between Ruler and Ruled in Medieval Poland (10th - 14th c.)

Dyskusja panelowa Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie w ramach 46th International Congress on Medieval Studies

Piątek, 13.05 do niedzieli 15.05.2011, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie

Polsko-niemieckie kultury wiedzy i stosunki naukowe

Konferencja roczna Societas Jablonoviana we współpracy z NIH w Warszawie oraz Centrum Europy Wschodniej w Gießen.

Personalia

Dr Stephan Lehnstaedt jest pracownikiem naukowym Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie od stycznia 2010 roku. Studiował historię nowożytną, najnowszą i starożytną oraz politologię na Uniwersytecie Ludwika - Maksymiliana w Monachium. W styczniu 2008 r. obronił na tym uniwersytecie rozprawę doktorską na temat: „Okupacja na Wschodzie. Codziennosc okupanta w Warszawie i Mińsku w latach 1939–1944” [„Okkupation im Osten. Besatzeralltag in Warschau und Minsk 1939–1944“]. W latach 2007–2009 był zatrudniony jako specjalista oceniający wnioski składane na podstawie ustawy o wypłatach emerytur dla zatrudnionych w gettach (ZRGB) [Zahlbarmachung von Renten für Beschäftigung in einem Ghetto]. Jego działalność badawcza w Niemieckim Instytucie Historycznym skupia się w czwartym zakresie badawczym „Obca przemoc i dominacja w „wieku ekstremizmów”, w ramach którego pracuje nad monografią „Gospodarka okupacyjna w Polsce w czasach pierwszej i drugiej wojny światowej”.

Mgr Maren Röger jest pracownikiem naukowym Niemieckiego Instytutu Historycznego od lutego 2010 roku. Mgr Röger studiowała kulturoznawstwo, historię nowożytną i najnowszą oraz medioznawstwo w Lüneburgu i Wrocławiu. W listopadzie 2009 r. złożyła rozprawę doktorską zatytułowaną „Ucieczka, wypędzenie i przesiedlenie. Medialne wspomnienia i debaty w Niemczech i w Polsce po 1989 roku” [„Flucht, Vertreibung und Umsiedlung: Mediale Erinnerungen und Debatten in Deutschland und Polen seit 1989“]. Jej aktualny projekt badawczy w Niemieckim Instytucie Historycznym mieści się w obrębie czwartego zakresu badawczego „Obca przemoc i dominacja w „wieku ekstremizmów”, w ramach którego pracuje nad tematem „Relacje między płciami i przemoc seksualna w czasie okupacji niemieckiej w Polsce”.

Dr Ewa Wólkiewicz została zatrudniona w Niemieckim Instytucie Historycznym jako pracownik naukowy 1.03.2010. Dr Wólkiewicz studiowała historię na Uniwersytecie Opolskim i na Uniwersytecie w Marburgu. W 2004 r. obroniła rozprawę doktorską „Mieszczanie a Kościół w średniowiecznej Nysie” [Bürgertum und die Kirche in Neisse während des Mittelalters]. Jej aktualny projekt badawczy mieści się w ramach pierwszego zakresu badawczego (Władza piastowska w kontekście europejskim) i poświęcony jest zagadnieniu: „Władcy piastowscy i biskupi. Rywalizacja-współpraca-koegzystencja”.

Od 15 kwietnia 2010 r. w Niemieckim Instytucie Historycznym został zatrudniony Robert Brier, absolwent uniwersytetów we Frankfurcie nad Menem, Wrocławiu i Marburgu, gdzie studiował historię średniowieczną i nowożytną, historię Europy Wschodniej oraz socjologię. W 2006 roku obronił na Uniwersytecie Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą rozprawę doktorską zatytułowaną „The Constitutional Politics of Culture. Symbols, Interests, and Constitution-Drafting in Poland's Third Republic.” [Konstytucyjna polityka kulturalna. Symbole, interesy i projekty konstytucyjne w III Rzeczypospolitej] Od września 2008 r. pracował w Niemieckim Instytucie Historycznym jako długoterminowy stypendysta Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej. Jego badania w Instytucie znajdują się w obrębie trzeciego zakresu tematycznego (Polityka narodowościowa, społeczeństwo i wiedza specjalistyczna w XIX i XX wieku) i dotyczą tematu „Wychodźstwo polityczne i opinia publiczna w XIX i XX wieku. Polski ruch narodowy i demokratyczny.”

Po zakończeniu pięcioletniego kontraktu 30.06.2010 odszedł z Niemieckiego Instytutu Historycznego dr hab. Igor Kąkolewski. Tematyka jego badań koncentrowała się przede wszystkim na okresie wczesnonowożytnym i w czasie pracy w Instytucie napisał przełomową i nagrodzoną monografię poświęconą polskiej i europejskiej kulturze politycznej XVI stulecia, która stała się podstawą jego zakończonego sukcesem przewodu habilitacyjnego („Melancholia władzy. Problem tyranii w europejskiej kulturze politycznej XVI stulecia”). Ponadto był odpowiedzialny za redakcję serii Niemieckiego Instytutu Historycznego „Klio w Niemczech” i przyczynił się do intensyfikacji kontaktów między Niemieckim Instytutem Historycznym a polskimi naukowcami i instytucjami badawczymi. Aktualnie objął prowadzenie działu naukowego powstającego Muzeum Historii Polski i będzie nadal na tym stanowisku ściśle współpracował z Niemieckim Instytutem Historycznym.

Na zakończenie

Elektroniczny dostęp do czasopism

Czytelnicy biblioteki Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie uzyskali możliwość korzystania z bazy Elektronicznej Biblioteki Czasopism Naukowych (EZB). EZB zawiera zestawienie wszystkich tytułów czasopism, które są dostępne online. Na potrzeby NIH została przygotowana specjalna oferta dostępu do zdigitalizowanych zasobów EZB, dostosowana do profilu Instytutu. Wygodny system oznaczeń znajdujący się na stronie internetowej Niemieckiego Instytutu Historycznego (<http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/index.phtml?bibid=DHIW>) ułatwia korzystanie z tej bazy, informując na które pozycje Instytut posiada licencję. Dostęp do tekstów licencjonowanych jest możliwy tylko poprzez komputery znajdujące się w czytelni Niemieckiego Instytutu Historycznego.

Stypendia Niemieckiego Instytutu Historycznego

W celu wspierania badań z zakresu nauk humanistycznych, które wymagają kwerendy archiwalnej i bibliotecznej w Polsce, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie finansuje stypendia dla doktorantów (1100 Euro) oraz młodych naukowców z tytułem doktorskim (1600 Euro). Stypendia przyznawane są na jeden lub kilka miesięcy zależnie od oceny wniosku. Istotnym kryterium doboru jest stopień zbieżności przedstawionego projektu badawczego z aktualnym programem badawczym Instytutu. Termin składania wniosków na okres od stycznia do lutego 2011 mija 30 września 2010 roku. Dodatkowe informacje można znaleźć na stronie internetowej Instytutu: <http://dhi.waw.pl/de/forschung/stipendien/dhi-stipendien.html>.

Poszukiwani świadkowie do projektu badawczego o relacjach między płciami na terenach okupowanych

Historyk Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie, Maren Röger, przygotowująca projekt badawczy na temat relacji między płciami na terenach okupowanych przez Niemców poszukuje świadków tamtych czasów. Uroda Polek to wciąż powracający motyw we wspomnieniach niemieckich żołnierzy. Mimo że propaganda nazistowska uważała Polaków za podludzi i próbowała zabronić jakichkolwiek z nimi kontaktów, w albumach ze zdjęciami z czasów okupacji znaleźć można migawki z podobiznami żołnierzy w towarzystwie polskich kobiet, także tych, które były zatrudnione przez wojskowy i cywilny aparat okupanta niemieckiego, a także komentarze o pięknych Polkach. Jak jednak wyglądały relacje niemieckich żołnierzy z polskimi kobietami w realiach okupacyjnej

codziennosci? Czy ze strony niemieckich zolnierzy i pracownikow instytucji cywilnych zdarzaly sie, mimo podzialu rasowego, zaproszenia na spacer, kawę i na tańce? Co dzialo sie, gdy te oferty byly przyjmowane? Jak reagovala rodzina, sasiedzi i polskie organizacje ruchu oporu? Czy zdarzaly sie przypadki sympatii, czy tez wyrachowania, ktore sklaniały kobiety do zmiany narodowosci, aby jako folksdojczki mogly wyjsc za maz za niemieckiego okupanta? I co dzialo sie, kiedy próby zblizenia byly odtracane? Czy dochodzilo do werbalnego i cielesnego molestowania, az po gwalty? Czy niemieccy okupanci brali sila to, co im sie podobalo? Czy z takich kontaktów i gwałtów rodziły się w Polsce dzieci, co jest poświadczone w przypadku wielu innych krajów europejskich? Jaki czekal je los po wojnie?

Jeśli mają Państwo jakies wiadomosci na ten temat, jeśli dotyczylo to Was lub kogos z Waszej rodziny czy kręgu znajomych, prosimy o kontakt. Oczywiście wszelkie informacje potraktowane zostana poufnie. Proszę zwracac sie listownie, mailowo lub telefonicznie do mgr Maren Röger, pracownika naukowego Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie.

Kontakt: **mgr Maren Röger, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie, Pałac Karnickich, Aleje Ujazdowskie 39, 00-540 Warszawa, +48 (0) 22-5 25 83-24, roeger@dhi.waw.pl**

[Kontakt](#) [Impressum](#) [Website](#) [Newsletter anmelden](#) [Newsletter abmelden](#)